

"Nasıl ki cennet, bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyâne sümbüllendiriyor..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Nasıl ki Cennet, bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyâne sümbüllendiriyor. Öyle de, Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için, o adem mahsulâtlarını kavuruyor. Ve o dehşetli Cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücut kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor."(1)

Dünya bir tarla, iyi amaller mahsul, cennet de bu mahsullerin depolandığı ya da değerlendirildiği bir ambar gibidir. Dünya üzerindeki bütün güzellikler ve iyilikler cennete akıyor. **Yine dünya bir tarla**, kötü ve çirkin ameller mahsul, cehennem ise bu kötü ve çirkin amellerin istif edidiği ya da hesaba çekildiği bir mahzendir.

Cennet güzel ve salih amelleri mükafata dönüştüren bir fabrika niteliğinde iken, cehennem de kötü ve çirkin işlerin cezaya tahvil edildiği dehşetli bir tesis gibidir.

Cennet güzelliklerin devamı ve uzantısı iken, cehennem ise kötü ve çirkinliklerin hesaba çekilip temizleneceği bir azap yurdudur.

Cehenneme götüren amellerin temeli ve esası adem ve hiçliktir. Evet günah ve kötülükler ademîdir. Ademî şeylerde ise, vücutta olduğu gibi binlerce sebebin bir araya gelip çalışması gerekmiyor; aksine bir sebebin olmayışı ya da iptal edilişi ademe yeterli oluyor. Adem bir eylemsizlik, bir vazifesizlik, bir amelsizliktir. Yapmak değil bozmaktır, bundan dolayı neticesi çok büyük zarardır.

Bir binayı yüz ustanın yüz günde yapması vücuttur, o binanın temeline konulan dinamiti ateşleyip bir saniyede yıkmak ise ademdir. Bu yüzden basit bir dinamiti ateşlemek işinde binlerce sebep ve vücutlar yok oluyor.

Günahlar da aynı binanın yıkılması gibi ademîdir, yok hükmünde bir eylemdir, ama neticesi çok zarar üreten bir ademi eylemdir. Mesela; bir insanı öldürmek çok basittir, tetiği çekmek ölüm için yeterlidir. Ama o tetiğin neticesinden hasıl olan ölümlerle, insan bedeninde çalışan sayısız hücre ve organlar, binlerce duygu ve hissiyatlar ve ona bağlı olarak koca bir âlem çöküyor ve yok oluyor. Tetiğe tetik olan da; insanın basit ve harici bir vücudu olmayan cüzi iradesidir. Yani şer ve kötülük

mekanizmasının harekete geçmesi için, insanın icat ve yaratmaya kabiliyeti olmayan iradesi tetik olabiliyor.

Böyle günah ve isyanlar ademi olduğu, ama netice itibari ile sayısız cinayet ve zulümleri bünyesinde barındırdığı için, ancak cehennem gibi dehşetli bir azap yurdu bunları hesaba çekip temizleyebilir.

* * *

Dünya ve kainat içindeki bütün plan ve hareketlerin neticesi ve gayesi; ahiret hayatına göre dizayn edildiği için, cennet, dünyadaki bütün güzelliklerin ve hoşlukların bir neticesi, bir somut deposu gibidir. Yani bu dünya hayatında ömrünü güzel amel ve ahlak içinde geçirenler, cennette karşılığını bulacaklar. Aynı şekilde bu dünya hayatını çirkin ve kötü işler ile geçirenlerde cehennemde karşılığını bulacaklar.

Bu dünyada hayır tohumu ekenler, cennette hayır ağacından meyve yiyecekler; aynı şekilde şer tohumu ekenler de, cehennemde şer ağacının meyvesi olan ateşi tadacaklar, demektir.

Cennet; dünyadaki güzellikleri anlamlı kılarken, cehennem de dünyada yapılan çirkinlikleri ve şerleri temizleyecektir. Dünyada ölümden sonra hayat yok diyen münkirlere cehennem; bu inançlarının cezasını ve peşin acısını orada çok dehşetli tattırarak.

Peşin acıdan maksat; kafirler cehennemde yokluk ve hiçlik korkusunu daima hissederek yaşayacaklar demektir. Yani insanlara zannettiği ve inandığı gibi muamele edilecek demektir. Kafirin hiçlik ve yokluk alemleri cehennemde koridorları gibi olacaklar ve o koridorlarda dolaştırılacaklar.

(1) bk. [Sualar, On Birinci Şua, On Birinci Mesele.](#)